

F2.3 ALS VOORLEZEN MOEITE KOST; OUDERCURSUS VOORLEZEN

Inleiding	3
1. Waarom doen ouders niet mee?	3
2. Signalen	4
3. Mogelijkheden om voorleesroutines tot stand te brengen	5
4. Samenwerken met andere organisaties	5
5. De eeuwige drup.....	6
6. Gesprek met de ouders	7
7. Gezinsgerichte ondersteuning	7
8. Oudercursus	8
9. Voorwaarden voor succes	8

INLEIDING

Soms is het noodzakelijk ouders extra te stimuleren tot voorlezen. In dit deel wordt aandacht besteed aan het verschijnsel dat er thuis niet wordt voorgelezen aan jonge kinderen. Aangegeven wordt hoe beroepskrachten erachter kunnen komen waardoor dat komt en wat ze kunnen doen om ouders daarbij te begeleiden.

Boekenpret werkt met verschillende oudergroepen:

- ouders die al regelmatig voorlezen en *Boekenpret* zien als een extra steuntje in de rug of ouders die het baby- of peuterproject van *Boekenpret* hebben gedaan en graag door willen gaan met voorlezen;
- ouders die niet of nauwelijks voorlezen, maar door de *Boekenpret*activiteiten gemotiveerd raken;
- ouders die niet of nauwelijks voorlezen en zich niet of nauwelijks door de *Boekenpret*activiteiten laten motiveren.

Op de verschillende centra zijn grote verschillen in deelname: in de ene wordt met *Boekenpret* 100% van de ouders bereikt, de andere keer amper 80%.

Boekenpret biedt twee mogelijkheden om kinderen regelmatig in aanraking te brengen met boeken en het plezier in lezen te laten krijgen: in de centra en thuis. Als voorlezen op deze twee plekken geen vorm krijgt, komt het kind tekort. Het is de moeite waard om door middel van extra activiteiten ouders over de streep te trekken.

1. WAAROM DOEN OUDERS NIET MEE?

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom ouders niet of nauwelijks meedoen met *Boekenpret*activiteiten. Redenen die daarvoor naar voren kwamen waren:

- de ouder kan niet voorlezen;
- de ouder heeft een negatief beeld van voorlezen;
- de ouder heeft opvoedingsproblemen;
- de ouder heeft persoonlijke problemen.

Ongeveer 1,5 miljoen Nederlandstalige volwassenen hebben moeite met het kunnen lezen van een eenvoudige tekst zoals in een prentenboek voor jonge kinderen. Dit geldt voor 1 miljoen autochtonen en 0,5 miljoen allochtonen. Het is dan ook niet uit te sluiten dat een aantal ouders de kunst van het voorlezen niet machtig is, omdat ze het lezen van een eenvoudig verhaal al moeilijk vinden.

Volwassenen die lezen moeilijk vinden, hebben de neiging om schriftelijke teksten zo veel mogelijk te vermijden. Prentenboeken zijn echter vaak eenvoudig te volgen. Ook ouders met een geringe voorleesvaardigheid zouden deze verhalen kunnen volgen en bij de plaatjes kunnen vertellen. Maar ze doen het vaak niet: boekjes creëren bij hen een gevoel van falen en vertellen is een niet-acceptabel 'aftreksel' van voorlezen.

De kans is dus groot dat ze nauwelijks aandacht besteden aan de meegenomen prentenboeken en dat ze schromen om naar de ouderbijeenkomsten te gaan. Voor veel volwassenen zit het moeilijk kunnen lezen en schrijven immers nog altijd in de taboesfeer. Er zijn overigens ook volwassenen met lees- en schrijfproblemen die er wel voor uit durven komen.

Bij anderstalige volwassenen kan het gaan om ouders die ook in hun eigen taal niet gealfabetiseerd zijn en om ouders die alleen het Nederlands niet kunnen lezen. Voor de laatste groep heeft *Boekenpret* vertaalde materialen, vaak ook op CD. Ook als ouders geen problemen hebben met lezen, kunnen ze toch een negatief beeld van voorlezen hebben. Uit onderzoek in de volwasseneneducatie komt naar voren dat cursisten van lees- en schrijfgroepen hoofdzakelijk een informatieve leesmotivatie hebben: ze lezen omdat ze informatie zoeken en niet omdat ze plezier in lezen hebben. Uit onderzoek bij *Boekenpret* komt naar voren dat sommige ouders het voorlezen ook zien als een afspiegeling van lezen om informatie op te doen. Ouders wijzen nadrukkelijk plaatjes aan en willen hun kind dat woord leren. Als ouders een dergelijk beeld hebben van voorlezen kan het zijn dat voorlezen gezien wordt als het leren van woorden. Ze zien dat niet altijd als haalbaar bij jonge kinderen.

Ouders kunnen allerlei beelden van voorlezen in hun hoofd hebben: beelden die ze zelf vaak als kind al hebben meegekregen: 'Heb je luie Hendrik op je rug?' 'Wij kunnen onze tijd wel beter gebruiken.' 'Zo, meneer de professor, weer met de neus in de boeken?' Het is belangrijk om de achtergrond van dit soort gedachten boven water te krijgen.

Een andere reden om niet deel te nemen aan *Boekenpret* activiteiten kan zijn dat de ouders opvoedingsproblemen of persoonlijke problemen hebben. Voorlezen vereist aandacht en intimiteit. Soms zijn ouders (tijdelijk) niet in staat om deze aandacht en intimiteit te geven aan een kind.

2. SIGNALLEN

Beroepskrachten kunnen met allerlei signalen te maken krijgen die erop wijzen dat ouders niet of nauwelijks voorlezen. Voorbeelden van zulke signalen zijn:

- ouders zijn meerdere malen niet aanwezig bij ouderactiviteiten van *Boekenpret*;
- ouders doen uitspraken waaruit blijkt dat ze voorlezen niet belangrijk vinden;
- ouders geven tijdens evaluaties aan niets met het materiaal gedaan te hebben;
- buurtmoeders zien geen interactie tussen ouder en kind met betrekking tot het boekje.

Signalen via het kind:

- het kind laat nog weinig voorleesgedrag zien;
- het kind kiest niet voor voorlezen als de leerkracht de keuze geeft tussen voorlezen en iets anders;
- het kind doet zonder interesse mee met het kiezen van een boekje of heeft het boek van

- de boekuitleen niet bij zich;
- het briefje van de leidster over een ouderbijeenkomst of het werkje van het kind zit nog op dezelfde plaats in het prentenboek van de boekuitleen;
- het kind kan niets vertellen over namen en gebeurtenissen uit een centraal prentenboek.

Zulke indirecte signalen zijn echter nooit alleen maar terug te voeren op het niet voorlezen thuis; ze kunnen ook met andere factoren te maken hebben.

3. MOGELIJKHEDEN OM VOORLEESROUTINES TOT STAND TE BRENGEN

Als blijkt dat ouders hun kind niet voorlezen, zijn er verschillende maatregelen mogelijk om alsnog voorleesroutines in de gezinnen tot stand te brengen:

- door de gezinnen naast de groepsbijeenkomsten individueel te blijven benaderen. Er kan geprobeerd worden een dussdanige vertrouwensrelatie met de ouders op te bouwen dat de belemmeringen bespreekbaar worden. Ook kunnen er individuele suggesties worden gegeven die passen bij de situatie in het desbetreffende gezin, bijvoorbeeld door samen te zoeken naar geschikte momenten in het dagritme van het gezin. Verder kan het effect van het voorlezen nog eens benadrukt worden, zodat de motivatie verhoogd wordt;
- door het voorleesgedrag te splitsen in deelaspecten en deze bij de ouder te stimuleren, ook via een individuele benadering. Mogelijke deelaspecten zijn: het boekje aanbieden aan je kind en er een paar opmerkingen bij maken; het kind naast je nemen op de bank of op schoot nemen en het zelf met een boekje laten omgaan; bij de dagelijkse handelingen met je kind praten;
- door het tonen van voorbeeldgedrag te intensiveren. Steeds je eigen kind zien genieten van voorlezen door een ander, moet op een gegeven moment het idee doen ontstaan van: 'Dat wil ik ook zelf kunnen'.

4. SAMENWERKEN MET ANDERE ORGANISATIES

Om uitval van ouders te voorkomen is samenwerking met organisaties die zich ook met het buurtnetwerk van deze doelgroep bezighouden, van groot belang. Per locatie kan dat verschillen.

Op sommige plaatsen is het sociaal-cultureel werk actief met laagdrempelige ouderactiviteiten. In overleg met de beroepskrachten kan gekeken worden of er via deze cursussen aansluiting mogelijk is.

Daarnaast is samenwerking met de basiseducatie onontbeerlijk. In de basiseducatie is veel ervaring opgedaan met cursussen aan laag opgeleide volwassenen. Soms zitten ouders al op een algemene lees- en schrijfgroep van zo'n organisatie. Dan is de stap niet groot naar een korte cursus. Voor ouders die nog nooit een cursus gevolgd hebben, is de stap heel groot. In dat geval kan er in overleg met de instelling voor basiseducatie worden gezocht naar manieren om die stap te verkleinen.

Tenslotte is een goede samenwerking met de bibliotheek van belang. De bibliotheek speelt een grote rol bij de aanlevering van boeken voor kinderen en volwassenen in de twee genoemde cursussen. Bovendien wordt er in het kader van de cursussen een excursie georganiseerd naar de bibliotheek.

5. DE EEUWIGE DRUP...

Het is belangrijk dat beroepskrachten zich regelmatig afvragen wat ze in het kader van *Boekenpret* al doen om ouders over de streep te krijgen. De volgende middelen worden vaak in het kader van *Boekenpret* ingezet:

Ouders enthousiast maken via het kind

Het kind wordt enthousiast gemaakt en krijgt iets in handen om de ouder te vragen voor te lezen.

Ouders persoonlijk uitnodigen

De ouder wordt persoonlijk uitgenodigd voor kijk- en informatiemomenten op school, zowel schriftelijk als mondeling. De leidster benadrukt daarbij op een positieve manier het belang van de activiteit voor het kind. Juist voor deze ouders is het overbrengen van enthousiasme erg belangrijk.

Eigen kind centraal stellen

Het eigen kind staat centraal als er kijk- of informatiemomenten worden georganiseerd: er hangen werkjes van de kinderen, de kinderen staan op video, er is een activiteit samen met de kinderen. Ook kan de leerkracht tijdens het voorlezen de kinderen van deze ouders extra aandacht geven om hun betrokkenheid en plezier te laten zien, zodat dit in een gesprek met de betreffende ouder kan worden gebruikt.

Regelmatig op de hoogte houden

De ouders worden regelmatig op de hoogte gehouden van de activiteiten en de reacties van het kind daarop. Zowel bij informele als formele contacten (10-minuten-gesprekken) kan het voorlezen extra aandacht krijgen. De leerkracht kan de ouder op allerlei mogelijkheden wijzen om samen met het kind bezig te zijn met boeken (zoals samen platen bekijken en erover praten, het verhaal in eigen woorden vertellen, het kind het verhaal laten vertellen).

Extra aandacht geven bij de boekenuitleen

Het komt voor dat de leerkracht of de uitleenouders merken dat een kind niet graag een boek kiest ('mijn mama leest toch niet voor'). De boekkeuze is hier erg belangrijk. Kan het kind zelf veel met het boek? Spreekt het verhaal duidelijk uit de platen? Is het een kijkboek waar heel veel op te zien is of is het een boek met verrassingsmomenten (bijv. Dribbel)? De leerkracht en de uitleenouder kunnen extra aandacht besteden aan de keuze van kinderen aan wie thuis niet of weinig wordt voorgelezen. Ze kunnen het gekozen boek, bijvoorbeeld voordat het mee naar huis gaat, al een keer voorlezen, zodat het kind zijn enthousiasme kan overdragen op zijn ouders door zelf het verhaal te vertellen.

Wanneer duidelijk wordt dat er nu en op termijn geen bijdrage van een gezin verwacht kan worden op het gebied van voorlezen, kan de beroepskracht het betreffende kind extra aandacht geven op het terrein van voorlezen. Deze aandacht kan bestaan uit:

- extra voorlezen met het kind, individueel of in een kleine groep. Dit kan ook door (liefst ervaren) voorleesouders of andere vrijwilligsters gebeuren;
- aandacht schenken aan het kiezen van een boek uit de boekenuitleen;
- in overleg met de uitleenmoeder een aantal kinderen voorlezen tijdens de uitleen;
- stimuleren dat bepaalde kinderen veel gebruik maken van de leeshoek en luisteren naar bandjes met ingesproken prentenboeken;
- het kind helpen met het invullen van het boekenboek. De leerkracht of uitleenouder praat dan samen met het kind na over het gekozen boek en vult het samen met het kind in en er kan gelegenheid gegeven worden de knutselpagina te vullen. Op een ouderbijeenkomst kunnen de ouders de boekenboeken (ook van andere kinderen) inzien;
- samen met het kind werken met het Speelontdekboek. Een week na het uitreiken van de Speelontdekboeken wordt de kinderen gevraagd het Speelontdekboek mee naar school te laten nemen. Zij mogen het Speelontdekboek dan aan elkaar en aan de leerkracht laten zien (controle mogelijkheid). Als kinderen hun Speelontdekboek niet meenemen, betekent dit soms dat er thuis geen aandacht aan is besteed. De leerkracht kan vragen of het Speelontdekboek mee terug genomen wordt, zodat er in de klas nog mee gewerkt kan worden (individuele aandacht).

6. GESPREK MET DE OUDERS

Als een beroepskracht niet duidelijk krijgt waarom er niet wordt voorgelezen thuis, kan het handig zijn om eens met de ouders te gaan praten. Er kan een afspraak worden gemaakt op de centra of een afspraak voor een huisbezoek.

In een gesprek kan met de ouder verkend worden waarom deelname aan *Boekenpret* moeilijk is. De beroepskracht kan aangeven wat haar opvalt, zonder daar beschuldigend over te doen. De ouder kan aangeven wat haalbaar is en wat niet. Sommige ouders zullen het moeilijk vinden om aan te geven wat de reden is van niet voorlezen: toegeven dat lezen op zich een probleem is, is niet gemakkelijk.

7. GEZINSGERICHTE ONDERSTEUNING

Op basis van het gesprek met de ouders kan er een afspraak worden gemaakt voor gezinsgerichte ondersteuning.

De meeste ouders in een *Boekenpret*project krijgen 1 à 2 keer per jaar tijdens kijkmomenten modelgedrag te zien. Voor ouders die het opvoeden van hun kind al een moeilijke taak vinden, is dit te weinig om voorleesgedrag met hun kind vorm te geven. In het babyproject van *Boekenpret* is het geven van voorbeeldgedrag door een buurtmoeder een regelmatig

terugkerend gebeuren. Ouders die aan het babyproject hebben meegedaan zullen het niet vreemd vinden als de buurtmoeder af en toe nog eens langs komt om nieuw materiaal te introduceren en aspecten van voorleesgedrag te laten zien. Voor ouders die niet mee hebben gedaan aan het babyproject, is de stap naar het laten zien van modelgedrag door buurtmoeder of beroepskracht groot.

8. OUDERCURSUS

Een andere extra activiteit is het werven van ouders voor een oudercursus. Wanneer ouders laten blijken dat lezen hun moeite kost, kan de beroepskracht een afspraak maken voor een gesprek, samen met een docent van de basiseducatie.

Manieren om ouders op een cursus te krijgen zijn:

- kaart het onderwerp eens aan bij de ouders tijdens individuele gesprekken;
- zorg dat de cursus een titel heeft die ouders motiveert, en die ze niet confronteert met hun leesproblemen;
- laat ouders eens een over voorlezen zien, met daarin een fragment over een ouder die moeite had met lezen, een cursus gevolgd heeft en nu veel minder moeite heeft met voorlezen;
- zet een advertentie in het krantje van het centrum, in de trant van: Kent u iemand, die graag wil leren voorlezen, vertellen etc.;
- speel de informatie door via buurtactiviteiten (buurtnetwerken, sociaal-cultureel werk);
- laat via de regionale omroep een ouder aan het woord die de cursus heeft gevolgd.

Door het volgen van de cursus kunnen ouders meer plezier in lezen gekregen. Ze leren begrijpen dat voorlezen belangrijk is voor de leesontwikkeling van hun kind, voor het ontwikkelen van de fantasie en voor de gezelligheid. Ze vinden dat ze hun kind nu beter kunnen begeleiden bij het voorlezen. Ze kunnen hun kind beter bij het boek betrekken, zitten niet meer zo vast aan de tekst en kunnen een moeilijk boek gemakkelijker maken.

9. VOORWAARDEN VOOR SUCCES

De scholen die in samenwerking met de basiseducatie cursussen voor ouders gaan opzetten moeten al ouderbeleid ontwikkeld hebben. Ouderbeleid kan uit de volgende aspecten bestaan:

- mogelijkheden om informatie uit te wisselen over het individuele kind; dat maakt individuele werving van de ouder mogelijk. ('Lijkt u dat wat, zo'n cursus!');
- mogelijkheden om hand- en spandiensten te verrichten voor de centra;
- vormen van onderwijsondersteunende hulp, bijvoorbeeld helpen met de boekenuitleen, maar ook thuis met het kind voorlezen;
- onderwijssturende activiteiten, bijvoorbeeld helpen bij het maken van plannen;
- ouders krijgen steun bij hun onderwijs- en opvoedingsondersteunende taken.